

Research Article

Investigating the Psychometric Properties of the Cybergossip Questionnaire-Adolescents (CGQ-A) in a Sample of Iranian Students

Salah Moradian¹ , Ahmad Amani^{2*} , Jafar Ghaitasi¹ & Fatemeh Emami³

1. Ph.D. Student of Counselling, Faculty Of Humanities and Social Sciences, University of Kurdistan, Sanandaj, Iran.
2. Associate Professor, Department of Counselling, University of Kurdistan, Sanandaj, Iran. Email: a.amani@uok.ac.ir
3. Master of Family Counselling, Faculty of Education and Psychology, Alzahra University, Tehran, Iran.

Abstract

Aim: This study examined the psychometric properties of the Cybergossip Questionnaire-Adolescents (CGQ-A) in a sample of Iranian students.

Method: A descriptive-correlational design was used. The sample included 1,384 first- and second-grade high school students in Kurdistan Province selected via cluster sampling. Confirmatory factor analysis, reliability testing, and concurrent validity assessment were conducted.

Results: Confirmatory factor analysis supported a one-factor structure with nine items. Convergent validity was supported by correlations with the Depression, Anxiety, and Stress Scale and the Cyber-Bullying/Victimization Experiences Questionnaire. Internal consistency was high (Cronbach's $\alpha = 0.86$).

Conclusion: The CGQ-A is a valid and reliable instrument for assessing cybergossip among Iranian adolescents. The scale provides a useful tool for research on online social behaviors and psychological adjustment in youth.

Key words: *Cybergossip, Psychometric, Adolescent*

Citation: Moradian, S., Amani, A., Ghaitasi, J., & Emami, F. (2025). Investigating the Psychometric Properties of the Cybergossip Questionnaire-Adolescents (CGQ-A) in a Sample of Iranian Students. *Appl. Psychol* 19 (4):213-233.

مقاله پژوهشی

بررسی ویژگی‌های روان‌سنجی پرسشنامه شایعه‌پراکنی سایبری - نوجوان (CGQ-A) در نمونه دانش‌آموزان ایرانی

صلاح مرادیان^۱، احمد امانی^۲، جعفر قیطاسی^۳ و فاطمه امامی^۳

۱. دانشجوی دکتری مشاوره، دانشکده علوم انسانی و اجتماعی، دانشگاه کردستان، سنندج، ایران.

۲. دانشیار، گروه مشاوره، دانشگاه کردستان، سنندج، ایران. ایمیل: a.amani@uok.ac.ir

۳. کارشناسی ارشد مشاوره خانواده، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه الزهراء، تهران، ایران.

چکیده

هدف: پژوهش حاضر با هدف بررسی ویژگی‌های روان‌سنجی پرسشنامه شایعه‌پراکنی سایبری نسخه نوجوان در میان گروهی از دانش‌آموزان نوجوان ایرانی انجام شد.

روش: روش این پژوهش توصیفی از نوع همبستگی است. جامعه آماری شامل کلیه دانش‌آموزان متوسطه اول و دوم استان کردستان در سال تحصیلی ۱۴۰۳ بود که با استفاده از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای ۱۳۸۴ شرکت‌کننده (۶۳۸ نفر دختر و ۷۴۶ نفر پسر) انتخاب شدند. ساختار عاملی و قابلیت اطمینان و همچنین اعتبار همزمان نسخه ایرانی (CGQ-A) بررسی شد.

یافته‌ها: بر طبق نتایج تحلیل عاملی تأییدی ساختار یک عاملی مقیاس با نه سؤال با داده‌ها برازش مطلوبی داشت. نتایج مربوط به همبستگی بین این پرسشنامه با مقیاس افسردگی، اضطراب و استرس (DASS-21) و پرسشنامه تجربه قدری-قربانی سایبری (CBVEQ) از روایی همگرا در پرسشنامه شایعه‌پراکنی سایبری حمایت کرد. همسانی درونی پرسشنامه شایعه‌پراکنی سایبری نسخه نوجوان (CGQ-A) با ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۶ گزارش شد.

نتیجه‌گیری: در مجموع، نتایج پژوهش حاضر روایی و پایایی پرسشنامه شایعه‌پراکنی سایبری نسخه نوجوان (CGQ-A) را برای سنجش شایعه‌پراکنی در دو بعد مثبت و منفی در دانش‌آموزان نوجوان تأیید می‌کند. شایعه‌پراکنی سایبری ایرانی ابزار جدید و دقیقی را برای تحقیقات نظری در دنیای مجازی در ایران ارائه می‌دهد.

کلید واژه‌ها: شایعه‌پراکنی سایبری، روان‌سنجی، نوجوان

استناد به این مقاله: مرادیان، صلاح، امانی، احمد، قیطاسی، جعفر و امامی، فاطمه. (۱۴۰۴). بررسی ویژگی‌های روان‌سنجی پرسشنامه شایعه‌پراکنی سایبری - نوجوان (CGQ-A) در نمونه دانش‌آموزان ایرانی. فصلنامه روان‌شناسی کاربردی، ۱۹ (۴): ۲۱۳-۲۲۳.

مقدمه

دستگاه‌های تلفن همراه و اینترنت به بخشی از زندگی روزمره دانش‌آموزان در داخل مدرسه و خارج از آن تبدیل شده است، که تعدادی فرصت‌های تحصیلی، اجتماعی و شخصی را فراهم می‌کنند (صالحان و نگاهبان، ۲۰۱۳). با افزایش استفاده از اینترنت و رسانه‌های اجتماعی در میان نوجوانان، راه‌های جدیدی برای حفظ ارتباط با دوستان در تمام اوقات روز وجود دارد و استفاده از ارتباطات دیجیتال اکنون برای حفظ دوستی‌های موجود ضروری شده است (ترووالا و همکاران، ۲۰۱۹). بیشتر راه‌های ارتباطی جدید در کشور از طریق شبکه‌های اجتماعی مانند اینستاگرام، تلگرام و واتس‌آپ است (قاسمی شال و همکاران، ۱۴۰۰). به طور مشخص، در محیط مدرسه، اکثریت مربیان بر این عقیده هستند که فن‌آوری تأثیر مثبتی بر یادگیری دارد، زیرا سازش، انگیزه و بهره‌وری را تشویق می‌کند (روبلیر و دورینگ، ۲۰۱۰). همچنین این رفتار سایبری بر گروه اجتماعی که در آن رخ می‌دهد تأثیر می‌گذارد و می‌تواند روابط همسالان را تقویت یا مانع شود (رومرا و همکاران، ۲۰۱۸). بنابراین، نوجوانان باید شایستگی‌هایی را توسعه دهند که به آنها کمک کند تا با محیط آنلاینی که در آن عمل می‌کنند کنار بیایند (سبولرو - سالیانس و همکاران، ۲۰۲۴). با این حال، علی‌رغم چنین مزایای بالقوه، محققان اخیراً شروع به ابراز نگرانی در مورد اختلالات روانی، اجتماعی و سلامتی، از جمله اضطراب (اوبرست و همکاران، ۲۰۱۷)، ترجیح به تعامل آنلاین به جای آفلاین (کاسال و همکاران، ۲۰۱۳) و قلدری سایبری^۱ (ری و همکاران، ۲۰۱۸) که در ارتباط با چنین فن‌آوری‌هایی ظاهر شده‌اند، کرده‌اند.

دانش‌آموزان علاوه بر یادگیری در کانال‌های ارتباطی آنلاین، از طریق آن نظراتی می‌دهند، کنجکاوی خود را فرو می‌نشانند، معاشرت می‌کنند، کار می‌کنند و سرگرمی پیدا می‌کنند (بایسن و آرنوت، ۲۰۱۵). علی‌رغم ایفای نقش کلیدی سایت‌های شبکه‌های اجتماعی و برنامه‌های پیام‌رسانی فوری در ایجاد روابط اجتماعی، خطراتی را نیز مانند شایعه‌پراکنی سایبری^۲ را به همراه دارد (لوپز-پراداس و همکاران، ۲۰۱۷). شایعات در دنیای دیجیتال (شایعه‌پراکنی سایبری) به عنوان استفاده از دستگاه‌های الکترونیکی برای تبادل نظرات ارزیابی‌کننده در مورد یک فرد غایب تعریف می‌شود (به عنوان مثال، رومرا و همکاران، ۲۰۱۸). شایعات نوعی رفتار اجتماعی است که در همه انواع شبکه‌های اجتماعی وجود دارد و شایعه‌پراکنی سایبری نوعی رفتار اجتماعی آنلاین نوظهور است که هم می‌تواند روابط بین همسالان را ارتقا دهد و هم مانع ایجاد کند (گارسیا-فرناندز و همکاران، ۲۰۲۲). شایعه‌پراکنی سایبری را می‌توان معادل شایعه‌پراکنی در

^۱. cyberbullying^۲. cybergossip

دنیای واقعی قرار داد، اما هر دو پدیده را باید به روش‌های مختلف مورد مطالعه قرار داد، زیرا زمینه‌هایی که در آن اتفاق می‌افتد متفاوت است و اهمیت دارد (رومرا و همکاران، ۲۰۱۸). اول، شایعات رو در رو از زبان کلامی استفاده می‌کنند، در حالی که شایعات سایبری می‌توانند به شکل پیام‌های مکتوب، تصاویر و ویدئوها باشند. دوم، پیام‌های شایعه‌پراکنی سایبری ضبط می‌شوند و می‌توانند دقیقاً همان‌طور که در ابتدا ایجاد شده است، بازتولید شوند، که ممکن است در وهله اول بر آنچه به اشتراک گذاشته می‌شود تأثیر بگذارد (برتولتی و ماگنانی، ۲۰۱۳). سوم، شایعه‌پراکنی سایبری این پتانسیل را دارد که در هر زمان و به صورت آنی به مخاطبان وسیعی دست یابد. چهارم، انتقال هدف اجتماعی پشت پیام برای دریافت‌کننده و فرستنده دشوارتر است و این امر احتمال سوءتفاهم را افزایش می‌دهد که در نهایت می‌تواند منجر به خشونت سایبری^۱ و رفتارهای قربانی‌شدن سایبری و در نتیجه قلدری سایبری^۲ شود (دلری و همکاران، ۲۰۱۵).

در مطالعات مربوط به شایعه‌پراکنی و شایعه‌پراکنی سایبری اتفاق نظر کلی وجود ندارد که این پدیده لزوماً نگران‌کننده است. در واقع، برخی از مطالعات، که به خوبی توسط داده‌های عینی پشتیبانی می‌شوند، ادعا می‌کنند که می‌تواند راه مفیدی برای تحکیم هنجارهای گروه و تقویت جایگاه اجتماعی اعضای آن باشد (الکساندروف و همکاران، ۲۰۱۳) و همچنین روشی سرگرم‌کننده برای تقویت روابط موجود و ایجاد پیوندهای جدید ارائه کند (گابریلز و دی‌باکر، ۲۰۱۶). رومرا و همکاران (۲۰۱۸) در پژوهش خود نشان داده‌اند که به عنوان یک رفتار مکرر در میان نوجوانان، شایعات سایبری می‌تواند کارکردهای مثبتی مانند تقویت روابط اجتماعی، ایجاد دوستی و ارائه اطلاعات داشته باشد. همچنین مطالعه اخیر با بیش از ۵۵۰۰۰ نوجوان از ۲۰ کشور مختلف، استفاده گسترده از فن‌آوری اطلاعات و ارتباطات در ارتباطات اجتماعی و اهمیت آن در توسعه اجتماعی و فردی را نشان می‌دهد (آریپاتامانیل و کاین، ۲۰۱۷). با این حال، این نیز درست است که شایعات، چه به صورت رو در رو و چه آنلاین، می‌توانند مفاهیم منفی مرتبط با ایده دستکاری یا تأثیرگذاری بر احساسات گروه در مورد یکی از اعضای آن داشته باشند، که می‌تواند منجر به تهاجم سایبری و قربانی‌شدن سایبری شود وقتی که به قصد آسیب رساندن باشد (کوبین و همکاران، ۲۰۲۰).

بیشتر مطالعات بر روی خطرات سایبرنتیک مربوط به فن‌آوری رایانه و وب، مانند اعتیاد به اینترنت (کاپلان، ۲۰۱۰) و خشونت سایبری (کووالسکی و همکاران، ۲۰۱۹) متمرکز شده‌اند. و تنها تعداد کمی از حوزه روانشناسی به دست آمده‌اند (به عنوان مثال، گابریلز و دی‌باکر، ۲۰۱۶).

^۱. cyberaggression

^۲. cybervictimizing

در این میان، مطالعه کمتری به سایر اشکال رفتار معمولی مانند شایعه‌پراکنی سایبری اختصاص داده شده است (سبولرو- سالیناس و همکاران، ۲۰۲۲).

تمرکز بر شایعات به معنای گسترده آن به ویژه در دوران نوجوانی مهم است، زیرا در این مرحله سبک‌های روابط تثبیت می‌شوند. شناسایی و توصیف رفتارهایی که این سبک‌های رابطه را مشخص می‌کنند، مورد توجه تحقیقاتی زیادی است، زیرا آن‌ها جنبه‌های مهمی از عملکرد اجتماعی و شخصی را در بزرگسالی پیش‌بینی می‌کنند (پری و پائولتی، ۲۰۱۱). علاوه بر این، سال‌های آخر کودکی، به‌ویژه نوجوانی، زمانی است که برقراری دوستی‌ها و ارتباطات اجتماعی شدید، با تأثیرات مثبت و منفی در اوج خود است (مارین- لویز و همکاران، ۲۰۲۰). نمونه‌هایی از مقیاس‌هایی که بر روی رفتارهای آنلاین در میان نوجوانان متمرکز شده‌اند و شایعات سایبری را پوشش می‌دهند، پرسشنامه پرخاشگری سایبری برای نوجوانان ¹ CYBA (آلوارز-گارسیا و همکاران، ۲۰۱۶) و پرسشنامه پروژه مداخله مزاحمت سایبری اروپا ² ECIPQ (دل ری و همکاران، ۲۰۱۵) هستند (رومرا و همکاران، ۲۰۱۸)، که در نوجوانان ایرانی به ترتیب در پژوهش‌های جباری و همکاران (۱۴۰۱) و ساعدی و رحمتی (۱۴۰۳)، روایی و پایایی آنها بررسی و تأیید شده است. با این حال، این‌ها از همان محدودیت‌هایی رنج می‌برند که برخی از مقیاس‌های شایعه‌پراکنی خارج از خط دارند، به این دلیل که شایعات سایبری را نوعی تجاوز سایبری تلقی می‌کنند و اشکال مثبت شایعات را شامل نمی‌شوند. از طرف دیگر مفاهیمی مثل شایعه‌پراکنی و مزاحمت سایبری مفاهیم به هم مرتبطی هستند، به طور مستقیم قابل مقایسه نیستند و باید با ابزارهایی که برای هر یک از این پدیده‌ها طراحی شده‌اند مورد مطالعه قرار گیرند (رومرا و همکاران، ۲۰۱۸). برای فراهم کردن نیاز به ابزار شایعه‌پراکنی سایبری برای کودکان، مقیاس شایعه‌پراکنی سایبری - دبستان ³ برای دانش‌آموزان ۱۰ تا ۱۲ ساله طراحی و اعتبارسنجی شده است (لویز پراداس و همکاران، ۲۰۱۷). اعتبارسنجی نشان داد که این مقیاس دارای ویژگی‌های روان‌سنجی بهینه برای مطالعه شایعات سایبری در میان کودکان دبستانی است، اما تا به امروز چنین مقیاسی برای نوجوانان وجود ندارد (رومرا و همکاران، ۲۰۱۸). در نهایت رومرا و همکارانش (۲۰۱۸) تعریف گسترده‌تری از شایعات را که شامل نظرات و انگیزه‌های مثبت است، اتخاذ کرده و نشان دادند که شایعه‌پراکنی سایبری باید مستقل از شایعه‌پراکنی سنتی اندازه‌گیری

¹. cyber-aggression questionnaire for adolescents

². european cyberbullying intervention project questionnaire

³. cybergossip questionnaire-primary scale

شود، به همین سبب، مقیاس مناسبی برای آن طراحی و اجرا کرده و در نوجوانان دبیرستانی کلمبیایی و اسپانیایی ویژگی‌های روان‌سنجی آن را بررسی و تأیید کردند. در سال‌های اخیر با ورود فن‌آوری‌های جدید ارتباطی به کشور، دسترسی به اطلاعات و ارتباطات به طور شگفت‌انگیزی ارتقاء یافته است، و باعث تأثیرات عمیقی بر هویت، نگرش و سبک زندگی افراد شده است (وئوک و همکاران، ۱۴۰۴). با توجه به دلایل ذکرشده و اهمیت ابزارهای سنجش در دنیای مجازی به‌ویژه در گروه حساس نوجوانان، این پژوهش هم بر آن شد که ویژگی‌های روان‌سنجی این پرسشنامه را در جامعه نوجوانان متوسطه اول ایرانی بررسی کند. با این ابزار می‌توان هم ابعاد مثبت و هم ابعاد منفی شایعه پراکنی سایبری را در میان نوجوانان ایرانی سنجش کرد. همچنین با توجه به پرسشنامه‌های همگرا در مقاله اصلی سازنده پرسشنامه، نویسندگان مقاله پرسشنامه مشابه تجربه‌قلدری-قربانی سایبری، و مقیاس افسردگی، اضطراب و استرس را نیز برای ارتباط این نشانگان با نشانه‌های منفی شایعه‌پراکنی مورد استفاده قرار دادند.

روش

تحقیق کنونی از نظر هدف جزء پژوهش‌های کاربردی و از لحاظ روش جمع‌آوری داده‌ها توصیفی پیمایشی است. روش تحلیل این پژوهش، تحلیل عاملی تأییدی می‌باشد. شرکت‌کنندگان پژوهش حاضر شامل دانش‌آموزان پسر و دختر مقطع متوسطه اول و دوم در استان کردستان هستند. نمونه‌گیری به روش تصادفی خوشه‌ای دو مرحله‌ای انجام شد و به ترتیب با انتخاب ۶ شهرستان و سپس ۶۰ مدرسه ادامه یافت. پرسشنامه به صورت آنلاین و با مجوزهای لازم در کلاس‌های مجازی در بستر برنامه شاد مدارس قرار گرفت. در نهایت نمونه موردنظر با تعداد ۱۳۸۴ نفر گرفته شد. لازم به ذکر است تعداد بازدیدکنندگان از پرسشنامه ۴۳۹۰ نفر بود و نرخ پاسخ‌دهی ۳۲ درصد بود. تمام تحلیل‌ها با نرم افزار SPSS-24 و AMOS-24 انجام شد.

پرسشنامه در قالب یک طرح به کمیته اخلاق دانشگاه کردستان فرستاده شده و پس از تأیید و احراز کد اخلاق، طی یک نامه از دانشگاه مراحل اداری آن در آموزش و پرورش کل و سپس در مراکز شهرستان‌ها تأیید گرفته و با هماهنگی مدیران مدارس در کلاس‌های مجازی پخش شد. جواب به پرسشنامه اختیاری و به پاسخ‌دهندگان اطمینان از محرمانه بودن پاسخ‌شان داده شد. همچنین تنظیمات نوع پاسخ‌دهی به سؤالات پرسشنامه‌ها تا حد امکان صحت و کیفیت داده‌ها را تضمین کرد.

ابزار پژوهش

پرسشنامه شایعه‌پراکنی سایبری برای نوجوانان^۱ (CGQ-A): این پرسشنامه توسط رومرا و همکاران، (۲۰۱۸) ساخته شده است. این مقیاس بر اساس چهار مورد اصلی عملکرد شایعه‌پراکنی‌ها: اطلاع‌رسانی، تأثیرگذاری، ایجاد دوستی و سرگرمی، است و از ۹ گویه در مقیاس لیکرت ۵ درجه‌ای (از ۰ = هرگز تا ۴ = همیشه) تشکیل شده است. در پژوهش‌هایی، سبولرو-سالیانس و همکارانش، (۲۰۲۴) آلفای ۰/۸۴ و گارسیا - فرناندز و همکارانش، (۲۰۲۲) آلفای ۰/۷۹ در این مقیاس به دست آورده‌اند. آلفای این مقیاس در پژوهش حاضر هم ۰/۸۶ به دست آمده است.

مقیاس افسردگی، اضطراب و استرس^۲ (DASS-21): این مقیاس توسط لایبوند و لایبوند در سال ۱۹۹۵ ساخته شد. مجموعه‌ای از سه مقیاس خود گزارش‌دهی برای ارزیابی حالات عاطفه منفی در افسردگی، اضطراب و استرس است. هر یک از خرده مقیاس‌های DASS-21 شامل ۷ سؤال است که نمره نهایی هر کدام از طریق مجموع نمرات سؤال‌های مربوط به آن به دست می‌آید. هر سؤال از صفر (اصلاً در مورد من صدق نمی‌کند) تا ۳ (کاملاً در مورد من صدق می‌کند) نمره‌گذاری می‌شود. روایی و اعتبار این پرسشنامه در ایران توسط اعظمی و همکاران (۱۳۹۶) مورد بررسی قرار گرفته است، و آلفای کرونباخ را برای مقیاس افسردگی، اضطراب و تنیدگی (استرس) به ترتیب برابر ۰/۷۷، ۰/۷۳ و ۰/۷۸ گزارش نموده‌اند و روایی آن از طریق رابطه منفی و معنادار با فرم کوتاه بهزیستی روانشناختی ریف^۳ (RSPWB)، تأیید شده است. آلفای این مقیاس در پژوهش حاضر هم برای کل، افسردگی، اضطراب و استرس به ترتیب ۰/۹۳، ۰/۸۶، ۰/۸۳ و ۰/۸۴ گزارش شده است.

پرسشنامه تجربه قلدری-قربانی سایبری^۴ (CBVEQ): این پرسشنامه توسط آنتیادو و همکاران (۲۰۱۶) به منظور بررسی تجربه قلدری سایبری و قربانی سایبری در بین نوجوانان طراحی و اعتباریابی شده است. شیوه نمره‌گذاری این پرسشنامه به صورت طیف لیکرتی ۵ درجه‌ای است (۱ = هرگز، ۲ = یک یا دو بار، ۳ = بعضی اوقات، ۴ = اکثر مواقع، ۵ = هر روز). این پرسشنامه دارای دو عامل (۱ - عامل قربانی سایبری ۲ - عامل قلدری سایبری) است و هر عامل دارای ۱۲ سؤال است. همچنین این پرسشنامه رفتار قلدری و قربانی سایبری را از بعد مستقیم و غیرمستقیم می‌سنجد. روایی و اعتبار این پرسشنامه توسط بشرپور و زردی (۱۳۹۸)

1. cybergossip questionnaire-adolescents

2. depression anxiety stress scales

3. ryff's psychological well-being scale

4. cyber-bullying/ victimization experiences questionnaire

در جامعه نوجوانان روایی و اعتبار آن تأیید شده و مقدار آلفا کرونباخ برای قلدری سایبری ۰/۷۵ و قربانی سایبری ۰/۷۸ به دست آمده است. آلفای این دو مقیاس در قلدری ۰/۸۶ و در قربانی شدن ۰/۸۳ در این پژوهش گزارش شده است.

شیوه اجرا

در ابتدا با یک ایمیل از یکی از طراحین پرسشنامه دکتر اوا رومرا (نویسنده مسؤل مقاله اصلی)، اجازه بررسی ویژگی‌های روان‌سنجی آن گرفته شد و سپس پرسشنامه پیشنهادی طراح در مقاله اصلی، توسط یک مترجم متخصص در حوزه روانشناسی به زبان فارسی ترجمه شد. سپس این ترجمه به چهار تن از اساتید رشته مشاوره و روانشناسی فرستاده شد تا تأیید شود. بعد از انجام اصلاحات خواسته شده از اساتید ترجمه فارسی به یک مترجم متخصص دیگر واگذار شد تا ترجمه دوباره‌ی آن به زبان انگلیسی انجام شود. در مرحله بعد نسخه ترجمه شده فارسی و دوباره ترجمه شده انگلیسی در قالب یک ایمیل برای تأیید به یکی از سازندگان پرسشنامه جناب دکتر رومرا فرستاده شد. در نهایت پرسشنامه در قالب آنلاین در نمونه‌گیری اصلی مورد استفاده قرار گرفت.

تحلیل داده‌ها

برای تحلیل عاملی تأییدی^۱ (CFA) مقیاس، نسبت کای اسکوتر/ درجه آزادی (CMIN/df)، شاخص برازش تطبیقی (CFI)، شاخص ریشه میانگین مربعات خطای برآورد (RMSEA)، شاخص برازش مقتصد هنجار شده (PNFI)، شاخص نیکویی برازش (GFI)، شاخص نیکویی برازش تعدیل شده (AGFI)، شاخص ریشه میانگین مربعات باقیمانده استاندارد شده (SRMR) و شاخص تاکر-لویس (TLI) استفاده شد. مقادیر برش پیشنهادی برای شاخص‌های برازش به شرح زیر بود CMIN/df: در محدوده ۲-۵ (آرباکل و ووفکه، ۲۰۰۶)، PNFI بیش از ۰/۶ و CFI، GFI، TLI و AGFI برابر یا بالاتر از ۰/۰۹ و RMSEA کمتر از ۰/۰۸ (هوپر و همکاران، ۲۰۰۸). برای ارزیابی روایی همزمان CGQ-A تحلیل ضریب همبستگی پیرسون بین ضرایب این مقیاس با CBVEQ و DASS-21 انجام شد. ضرایب α کرونباخ برای ارزیابی پایایی همسانی درونی محاسبه شد و مقادیر بالای ۰/۴۵ نشان‌دهنده پایایی کافی و قابل قبول بود (تابر، ۲۰۱۸). برای ارزیابی پایایی آزمون مجدد از ضرایب همبستگی پیرسون استفاده شد.

^۱. confirmatory factor analysis

یافته‌ها

با توجه به اطلاعات جمعیت شناختی پژوهش، از ۱۳۸۴ پاسخ‌دهنده ۶۳۸ نفر (۴۶ درصد) دختر و ۷۴۶ نفر (۵۳/۹ درصد) پسر بودند. ۳۶۰ نفر (۲۶ درصد) پایه اول، ۳۰۹ نفر (۲۲/۳ درصد) پایه دوم و ۳۳۷ نفر (۲۴/۳ درصد) پایه سوم در مقطع متوسطه اول و ۱۵۵ نفر (۱۱/۱ درصد) پایه اول، ۱۱۰ نفر (۷/۹ درصد) پایه دوم و ۱۱۳ نفر (۸/۱ درصد) پایه سوم در مقطع متوسطه دوم هستند. میانگین سنی شرکت‌کنندگان در ۸ گروه ۱۲ سال (۷۰، ۵۵ درصد)، ۱۳ سال (۲۶۱، ۱۸/۸ درصد)، ۱۴ سال (۳۴۷، ۲۵ درصد)، ۱۵ سال (۳۲۱ نفر، ۲۳/۱ درصد)، ۱۶ سال (۱۹۰ نفر، ۱۳/۷ درصد)، ۱۷ سال (۱۲۱ نفر، ۸/۸ درصد)، ۱۸ سال (۶۶ نفر، ۴/۷ درصد) و ۱۹ سال (۷ نفر، ۰/۵ درصد) بود. ۸۰/۶ درصد از والدین پدر دیپلم و زیر آن بودند و ۸۹/۷ درصد از والدین مادر دیپلم و زیر آن بودند. میانگین ساعت استفاده شبانه‌روزی از اینترنت در کل ۳/۴۸ ساعت که در متوسطه اول ۳/۳۵ ساعت و در متوسطه دوم ۳/۸۳ ساعت بود. همچنین میانگین معدل کل ۱۷/۵۹ که در متوسطه اول ۱۷/۷۵ و در متوسطه دوم ۱۷/۱۵ بود.

قبل از تحلیل عاملی تأییدی پرسشنامه، تناسب داده‌ها از طریق بررسی چندخطی بودن و نرمال بودن آنها تأیید شد. نرمال بودن با توجه به مقادیر کشیدگی و چولگی و مفروضه هم‌خطی بودن از طریق بررسی تورم واریانس و ضریب تحمل بررسی شد.

در جدول ۱ ویژگی‌های توصیفی سؤالات مقیاس، از جمله میانگین، انحراف معیار، چولگی و کشیدگی گزارش شده است. مقدار چولگی و کشیدگی (مخصوصاً چولگی) در اکثر مقیاس‌ها بین ۲ و -۲ است و با توجه به نرمال بودن آن‌ها برای گزارش ضریب همبستگی، از ضریب پیرسون استفاده شده است.

جدول ۱. اندازه‌های توصیفی پرسشنامه شایعه‌پراکنی اینترنتی

سؤالات	سؤالات	میانگین	انحراف معیار	چولگی	کشیدگی
سؤال ۱	در مورد سایر دوستان یا همکلاسی‌هایم نظراتی داده‌ام تا بتوانم وارد گروهی در شبکه‌های اجتماعی یا واتساپ شوم.	۱/۱۶	۱/۳۴	۰/۸۲	-۰/۶۱
سؤال ۲	در مورد دیگران در شبکه‌های اجتماعی یا واتساپ حرف می‌زنم چون باعث می‌شود به گروه دوستانم احساس نزدیکی بکنم.	۱/۱۱	۱/۲۹	۰/۸۷	-۰/۴۳

سؤالات	سؤالات	میانگین	انحراف معیار	جولگی	کشیدگی
سؤال ۳	در شبکه‌های اجتماعی یا واتساپ در مورد یک همکلاسی یا دوستی حرف‌هایی زده‌ام تا نظر گروه را در مورد او تغییر دهم.	۰/۷۸	۱/۱۷	۱/۳۸	۰/۷۸
سؤال ۴	وقتی از دست یک همکلاسی یا دوستم عصبانی هستم، در شبکه‌های اجتماعی یا واتساپ در مورد آن صحبت می‌کنم.	۰/۵۳	۱/۰۲	۱/۹۹	۳/۱۳
سؤال ۵	در شبکه‌های اجتماعی یا واتساپ بدون اینکه متوجه باشم در مورد شخص دیگری حرف‌هایی زده‌ام که واقعیت ندارند.	۰/۳۷	۰/۸۹	۲/۷	۶/۸۵
سؤال ۶	راز یک همکلاسی را در شبکه‌های اجتماعی یا واتساپ با دیگران به اشتراک گذاشته‌ام.	۰/۲۷	۰/۸۰	۳/۱۶	۹/۵۶
سؤال ۷	از شبکه‌های اجتماعی یا واتساپ برای به اشتراک گذاشتن داستان‌هایی که در مورد دیگران می‌شنوم با دوستانم استفاده می‌کنم.	۰/۴۷	۰/۹۰	۲/۰۰	۳/۴۴
سؤال ۸	وقتی کسی در گروه کار بدی انجام می‌دهد، از طریق شبکه‌های اجتماعی یا واتساپ به بقیه همکلاسی‌هایم می‌گویم تا از آن مطلع شوند.	۰/۶۱	۱/۰۸	۱/۸۴	۲/۵۳
سؤال ۹	در شبکه‌های اجتماعی یا واتساپ برای سرگرمی با دوستانم در مورد اتفاقاتی که بر سایر همکلاسی‌ها می‌گذرد صحبت می‌کنم.	۰/۷۸	۱/۱۵	۱/۴۱	۰/۹۹

ضرایب استاندارد و غیر استاندارد و نسبت بحرانی (CR) در جدول ۴ نشان داده شده است. شکل ۱ بارهای عاملی استاندارد هر آیت را در مدل نشان می‌دهد، که برای ارزیابی پارامترها به طور جداگانه استفاده می‌شود. این جدول و نمودار نشان می‌دهند که همه بارهای عاملی قابل قبول و در سطح $(p > 0.001)$ معنادار هستند.

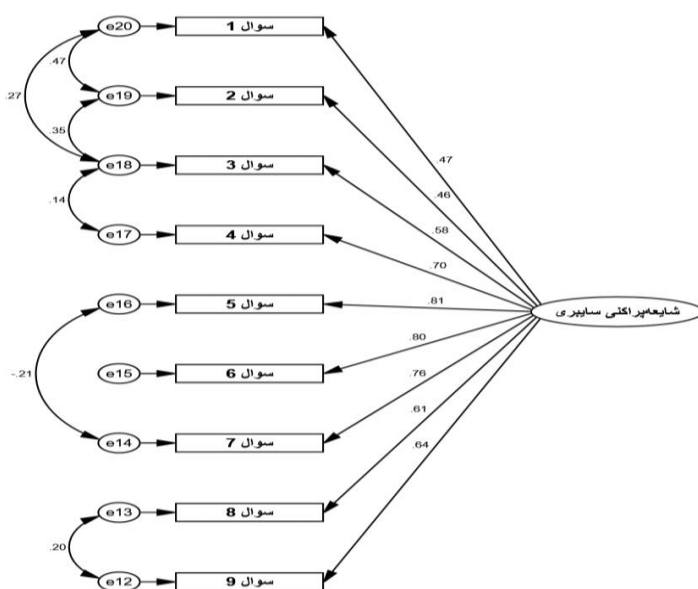
جدول ۲. بارهای عاملی و ضرایب مسیر پرسشنامه شایعه پراکنی اینترنتی

سؤالات	ضرایب استاندارد	ضرایب غیر استاندارد	خطای استاندارد	نسبت بحرانی	معنی داری
سؤال ۱	۰/۶۳۸	۱/۰۱۷	۰/۰۴۳	۲۳/۷۸۷	***

سوالات	ضرایب استاندارد	ضرایب غیراستاندارد	خطای استاندارد	نسبت بحرانی	معنی‌داری
سؤال ۲	۰/۶۱۱	۰/۹۰۹	۰/۰۴۰	۲۲/۶۳۰	***
سؤال ۳	۰/۷۶۳	۰/۹۴۹	۰/۰۳۵	۲۷/۲۴۵	***
سؤال ۴	۰/۷۹۸	۰/۸۸۶	۰/۰۲۹	۳۰/۶۱۲	***
سؤال ۵	۰/۸۰۸	۱/۰۰۰			
سؤال ۶	۰/۶۹۷	۰/۹۸۲	۰/۰۳۷	۲۶/۳۴۱	***
سؤال ۷	۰/۵۷۶	۰/۹۳۲	۰/۰۴۴	۲۱/۱۴۸	***
سؤال ۸	۰/۴۵۹	۰/۸۲۱	۰/۰۴۹	۱۶/۶۲۳	***
سؤال ۹	۰/۴۶۸	۰/۸۶۹	۰/۰۵۱	۱۷/۰۰۳	***

$p > 0/001 = ***$

شکل ۱ مدل اصلاحی مقیاس را نشان می‌دهد که از طریق اضافه کردن ۶ کواریانس بین خطاها به مدل اولیه به دست آمده است. این شکل بارهای عاملی و مدل یک عاملی پرسشنامه شایعه‌پراکنی اینترنتی را نشان می‌دهد. بیشترین بار عاملی مربوط به سؤال ۵ با مقدار ۰/۸۱ و کمترین سؤال ۲ با مقدار ۰/۴۶ است.

شکل ۱. مدل ساختاری پژوهش (اصلاحی)

در جدول ۳ شاخص‌های برازش مدل تحلیل عاملی مرتبه اول پرسشنامه شایعه‌پراکنی سایبری در مدل اولیه و مدل اصلاح‌شده، گزارش شده است. مطابق نتایج، CMIN/df در محدوده کمتر از ۵ و بهینه، PNFI بیش از ۰/۶ و خوب و CFI، GFI، TLI و AGFI بالاتر از ۰/۹ و بهینه و RMSEA و SRMR کمتر از ۰/۰۵ و بهینه هستند.

جدول ۳. شاخص‌های برازش مدل‌ها

مدل	DF	CMI N/D F	AGF I	GFI	CFI	PNF I	TLI	RMS EA	SRM R
اولیه	۲۷	۲۴/۲۷	۰/۸۲	۰/۸۹	۰/۸۸	۰/۶۵	۰/۸۴	۰/۱۳	۰/۰۶۷
اصلاحی	۲۱	۴/۲۷	۰/۹۶	۰/۹۸	۰/۹۸	۰/۵۷	۰/۹۷	۰/۰۵	۰/۰۲۶
مقدار بهینه	۵-۱	>۰/۹	>۰/۹	>۰/۹	>۰/۹	<۰/۶	>۰/۹	<۰/۰۸	<۰/۰۵

یکی از راه‌های تعیین روایی سازه بررسی همبستگی نمرات پرسشنامه با نمرات آزمونی با روایی خوب، که این سازه یا سازه‌های مشابه را اندازه‌گیری می‌کند، است (طاهری و همکاران، ۱۴۰۲). برای تعیین روایی سازه پرسشنامه شایعه‌پراکنی سایبری از طریق روایی همگرا و بررسی همبستگی آن با پرسشنامه‌های مقیاس افسردگی، اضطراب و استرس (DASS-21) و پرسشنامه تجربه قلدری- قربانی سایبری (CBVEQ) انجام شد که در جدول ۴ گزارش شده است. همه ضرایب همبستگی معنادار بودند ($p > 0/01$). اندازه اثر روابط شایعه‌پراکنی سایبری با سایر متغیرها با مدل رگرسیون خطی و گزارش (R square) در جدول آمده است که نشان می‌دهد اندازه اثر برای پریشانی و ابعادش ضعیف و برای قربانی و قلدری سایبری متوسط است. همچنین برای بررسی پایایی پرسشنامه شایعه‌پراکنی سایبری آلفای کرونباخ آن در این جدول ۰/۸۶ گزارش شده و برای سایر پرسشنامه‌ها و خرده‌مقیاس‌شان نیز بین ۰/۸۳ تا ۰/۹۳ گزارش شده که مقدار قابل قبول و عالی هست. همچنین در این پژوهش در ارزیابی پایایی پرسشنامه با ضریب تنصیف مقدار آن ۰/۷۹۴، همچنین ضریب پایایی آزمون- بازآزمون ۰/۷۲۴ در سطح معناداری ۰/۰۰۱ گزارش شده (نمونه ۱۳۲ نفری در فاصله دو هفته‌ای)، که مقادیر قابل توجه و خوبی است.

جدول ۴. ماتریس همبستگی و آلفای کرونباخ پرسشنامه‌های پژوهش

مقیاس	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۸
۱- شایعه‌پراکنی سایبری							
۲- پربشانی روانشناختی	**۰/۲۱						
۳- استرس	**۰/۱۷	**۰/۹۳					
۴- اضطراب	**۰/۲۲	**۰/۸۹	**۰/۷۶				
۵- افسردگی	**۰/۱۸	**۰/۹۲	**۰/۷۹	**۰/۷۱			
۶- قربانی سایبری	**۰/۳۳	**۰/۳۵	**۰/۳۲	**۰/۳۳	**۰/۳۲		
۷- قلدری سایبری	**۰/۳۶	**۰/۲۲	**۰/۲۰	**۰/۲۰	**۰/۲۰	**۰/۵۷	
۸- آلفای کرونباخ	۰/۸۶	۰/۹۳	۰/۸۴	۰/۸۳	۰/۸۶	۰/۸۳	۰/۸۸
۹- اندازه اثر (R square)	۰/۴۵	۰/۴۸	۰/۵۳	۰/۵۴	۰/۱۲۵	۰/۱۶۹	

p>0/01=**

همچنین ماتریس همبستگی برای سؤالات پرسشنامه از طریق گزارش ضریب همبستگی پیرسون بین سؤالات انجام شد که همه در محدوده بین ۰/۲۷ تا ۰/۶۵ و معنادار بود. آزمون تغییرناپذیری^۱، هم ارزی یک مقیاس را در بین موقعیت‌ها یا گروه‌های اندازه‌گیری سنجش کرده و نشان می‌دهد که آن مقیاس برای اندازه‌گیری‌های مکرر یا در آن گروه‌ها معنای یکسانی دارد (پاتنیک و بورنشتاین، ۲۰۱۶). آزمون‌های تغییرناپذیری اندازه‌گیری اکثراً شامل مراحل پیکربندی^۲، متریک^۳، اسکالر^۴ و باقیمانده^۵ است و بحث گزارش ما در این پژوهش بر اساس روش پیشنهادی مقاله پاتنیک و بورنشتاین، ۲۰۱۶ است.

جدول ۵. نتایج آزمون تغییرناپذیری اندازه‌گیری (جنسیت)

مدل	X ² (df)	CFI	RMSE A	SRMR	Δx^2 (Δdf)	ΔCFI	$\Delta RMSE$	$\Delta SRMR$	p
پیکربندی (۴۲)	۱۳۴/۰۲	۰/۹۸	۰/۰۴۰	۰/۰۲۹	-	-	-	-	-
متریک (۵۰)	۱۹۲/۸۷	۰/۹۷	۰/۰۴۵	۰/۰۳۰	۵۸/۸۵ (۸)	-۰/۰۱	۰/۰۰۵	۰/۰۰۱	۰/۱۰۱
اسکالر (۵۱)	۲۹۴/۵۵	۰/۹۵	۰/۰۵۹	۰/۰۶۹	۱۰۱/۶۸ (۱)	-۰/۰۲	۰/۰۱۴	۰/۰۳۹	***

^۱. measurement invariance^۲. configural^۳. metric^۴. scalar^۵. residual

مدل	X^2 (df)	CFI	RMSE A	SRMR	Δx^2 (Δdf)	ΔCFI	$\Delta RMSE$ A	$\Delta SRMR$	p
باقی‌مانده	۵۴۶/۵۵ (۶۶)	۰/۹۰	۰/۰۷۳	۰/۰۴۰	۲۵۲ (۱۵)	-۰/۰۵	۰/۰۱۴	-۰/۰۲۹	***

p>0/01=**

بحث و نتیجه‌گیری

با توجه به اینکه نیاز به بررسی اشکال معمول رفتار آنلاین که تهدیدی برای زندگی تحصیلی و اجتماعی و همچنین سلامت شخصی دانش‌آموزان است، تأیید شده است (لی، ۲۰۱۵)، این مطالعه به منظور بررسی ساختار عاملی و پایایی نسخه فارسی شایعه‌پراکنی سایبری در دانش‌آموزان پسر و دختر دبیرستانی انجام شد. شایعه‌پراکنی سایبری شامل اظهار نظرهای ارزیابی کننده در مورد اشخاص ثالث از طریق دستگاه‌های دیجیتال است، رفتاری که با استفاده از شبکه‌های اجتماعی برجسته شده و با تشدید آزار و اذیت سایبری، به ویژه در میان نوجوانان مرتبط است (سبولرو - سالیانس و همکاران، ۲۰۲۴). نتایج نشان داد که مقیاس از همسانی درونی خوبی برخوردار بوده و بین گویه‌ها و مؤلفه‌ها رابطه معنادار و ثابتی وجود دارد. تحلیل عاملی تأییدی نشان داد که، مدل تحلیل عاملی مرتبه اول شایعه پراکنی، ساختار عاملی مشابهی با ابزار اصلی (رومرا و همکاران، ۲۰۱۸) دارد و از اعتبار ساختاری نسخه ایرانی مقیاس پشتیبانی می‌کند. در نهایت بر اساس یافته‌ها می‌توان گفت که گویه‌ها با عوامل اندازه‌گیری شده مطابقت دارند و نسخه فارسی شایعه‌پراکنی سایبری از اعتبار قابل‌قبولی برخوردار است.

در مدل نهایی تحلیل عاملی تأییدی (ارجاع به شکل ۱) پژوهش حاضر مدلی با ۹ عامل مرتبه اول مانند مقاله اصلی ارائه می‌دهد (در جدول ۴ ببینید). بارهای عاملی دارای اندازه‌های قابل‌قبولی بوده، هر چند که مقدار بار عاملی در سه سؤال اول همچون مقاله رومرا و همکارانش، (۲۰۱۸) مقدار کمتری را نسبت به سؤالات دیگر دارا بود. شاخص‌های برازش در مدل اصلاح شده قابل‌قبول می‌باشد (جدول ۳). همچنین شاخص‌های برازش در مقالات رومرا و همکارانش، (۲۰۱۸) و فلا و همکارانش، (۲۰۲۱) نیز در حدود این اعداد گزارش شده است. نویسندگان احتمال می‌دهند این دو گویه (۱ و ۲) با توجه بیشتر به بار مثبت شایعه‌پراکنی، و از طرفی نگاه فرهنگی منفی به شایعه پراکنی در جامعه ایران، شرکت‌کنندگان سوگیری پاسخ این دو سؤال را نسبت به سؤالات دیگر دارند و این تاثیر و ارتباط این دو را در مقیاس کلی کم کرده است.

در مورد سازگاری درونی مقیاس و سؤالات نسخه ایرانی شایعه‌پراکنی سایبری، عوامل سازگاری درونی کافی را نشان دادند (آلفای کرونباخ مقیاس ۰/۸۶ و ضریب تنصیف ۰/۷۹) که در

پژوهش‌هایی نیز حدود این اعداد گزارش شده است (رومرا و همکاران، ۲۰۱۸، فاللا و همکاران، ۲۰۲۱، سبولرو - سالیناس و همکاران، ۲۰۲۴ و گارسیا - فرناندز و همکاران، ۲۰۲۲). همچنین همبستگی بین سؤالات معنادار و بین ۰/۲۷ تا ۰/۶۵ متغیر است. البته میزان کشیدگی در برخی سؤالات مقیاس بالا بود که در نسخه اصلی اسپانیایی آن هم بالا هست. تبیینی که می‌توان برای این کشیدگی بالا به‌ویژه در گویه‌های ۵ و ۶ بیان کرد این است که بار منفی این سؤالات و اشاره به رازداری و صداقت در دوستان باعث شده شرکت‌کنندگان بیشتر به سمت مطلوب نمایی خود رفته و بیشترین درصد پاسخ‌دهندگان در گزینه اول بوده است.

اعتبار همزمان نسخه ایرانی شایعه‌پراکنی سایبری بوسیله ارتباط آن با مقیاس‌های معتبر افسردگی، اضطراب و استرس و همچنین تجربه قلدری-قربانی سایبری نشان داده شد (جدول ۴). روابط همانند مقاله اصلی معنادار بودند. رابطه معنادار قربانی‌شدن و قلدری سایبری با شایعه‌پراکنی در چند تحقیق گزارش شده است (گارسیا - فرناندز و همکاران، ۲۰۲۲، لوپز پراداس و همکاران، ۲۰۱۷). نتایج پژوهش‌ها نشان داده که شیوع بالایی از مشارکت در شایعه‌پراکنی سایبری با قلدری و رفتار قلدری سایبری (پرخاشگری و قربانی شدن) همراه بوده است (گارسیا - فرناندز و همکاران، ۲۰۲۲).

همچنین نسخه ایرانی مقیاس شایعه‌پراکنی سایبری تغییرناپذیری اندازه‌گیری را با توجه به جنسیت نشان داد (جدول ۵- به‌ویژه با توجه به معنادار نبودن آزمون متریک)، این نتایج نشان می‌دهد این مقیاس در بین گروه‌های جنسیتی (پسر و دختر) به طور یکسان عمل می‌کند. بنابراین پژوهشگران به طور قابل‌اعتمادی می‌توانند میانگین‌های نهفته را در بین گروه‌های دختر و پسر در جامعه ایرانی مقایسه نمایند.

شایعه‌پراکنی می‌تواند بخش مهمی از رشد نوجوانان باشد. اگرچه از شایعات می‌توان برای تأثیر منفی استفاده کرد، اما می‌توان از آن برای اهداف رابطه‌ای مثبت مانند ایجاد هنجارها و ایجاد صمیمیت نیز استفاده کرد. البته مطلوب‌نمایی کلی در پاسخ‌دهی سؤالات نشان می‌دهد نگاه منفی به شایعه‌پراکنی در فرهنگ ایرانی وجود دارد و این ابزار تاحدی کمک می‌کند نیم‌نگاه مثبتی؛ به‌ویژه در بحث تمایل به عضو شدن در گروه‌ها و کار گروهی، در نوجوانان نسبت به شایعه‌پراکنی ایجاد شود. تشخیص انگیزه شایعه‌پراکنی برای گیرندگان مهم است تا به نحوه درست واکنش نشان دهند. با این حال، فقدان نشانه‌های بصری و آهنگی در مبادلات آنلاین می‌تواند باعث ایجاد ارتباطات نادرست و سوء تفاهم در مورد اهداف شایعه‌سازی شود (کایوانو و تالوار، ۲۰۲۳). مقیاس شایعه‌پراکنی اینترنتی می‌تواند بستر مناسبی را در دنیای مجازی برای پژوهش بیشتر در مورد این رفتار چه در بعد مثبت و چه در بعد منفی، در نوجوانان فراهم کند.

نتیجه‌گیری

با افزایش استفاده از اینترنت در نوجوانان یک سری الگوهای رفتاری مانند شایعه‌پراکنی سایبری، فابینگ^۱ (بی‌اعتنایی به دیگران با نگاه کردن به تلفن همراه) و عملکرد چند وظیفه‌ای رسانه‌ای^۲ را در روال روزانه این قشر مهم از جامعه وارد کرده است (سبولرو - سالیناس، ۲۰۲۲). مقیاس شایعه‌پراکنی اینترنتی نسخه نوجوان توانسته در دو بعد مثبت و منفی به بررسی رفتار شایعه‌پراکنی در دنیای مجازی بپردازد و امکان بررسی همه جانبه این رفتار را فراهم کند. در نتیجه، بدون کم اهمیت جلوه دادن اثرات مضر احتمالی شایعات، این مقاله و مقیاس استدلال می‌کند که لازم نیست شایعات سایبری به عنوان یک رفتار سایبری که باید در همه موقعیت‌ها ریشه‌کن یا کاهش یابد، درک شود. در نهایت، یافته‌های این مطالعه نشان می‌دهد که نسخه ایرانی شایعه‌پراکنی از نظر روان‌سنجی و از لحاظ نظری ابزار معتبری برای بررسی شایعه‌پراکنی در دنیای مجازی در جمعیت ایرانی است.

محدودیت و پیشنهاد

این مطالعه شامل داده‌هایی است که از طریق اقدامات خودگزارش‌دهی در یک نظرسنجی آنلاین جمع‌آوری شده و این واریانس خطا را افزایش می‌دهد. دوم، این مطالعه مقطعی بود و نتوانست قابلیت اطمینان آزمون مجدد (Test Retest) نمرات را تعیین کند. به دنبال مطالعات تکاملی اخیر که تأثیر شبکه‌های اجتماعی بر رفتار اجتماعی را برجسته می‌کنند، لازم است درک خود از شایعات، به ویژه تأثیر آن بر ویژگی‌های گروهی را ارتقا دهیم (وو و همکاران، ۲۰۱۶). بررسی تفاوت‌های جنسیتی در بعد شایعات می‌تواند به چشم‌انداز جدیدی در این مقوله کمک کند. همچنین بررسی ویژگی‌های شخصیتی در تفاوت‌های کارکردی در شایعه‌پراکنی نیز حائز اهمیت است. این ابزار قابلیت کاربرد در مطالعات همبستگی در دنیای مجازی و تأثیرات آن در مسائل مهمی مثل گروه‌بازی و حتی مسائل منفی مثل استفاده نادرست از شبکه‌های اجتماعی را دارد.

موازین اخلاقی

در این پژوهش، در راستای تامین ملاحظات اخلاقی، رعایت حریم خصوصی شرکت‌کنندگان و رضایت آگاهانه آنان در اولویت قرار داده شد.

^۱ . phubbing

^۲ . media multitasking

مشارکت نویسندگان

نویسنده اول در این پژوهش مسئول طراحی و تدوین طرح تحقیق، تحلیل داده‌ها و تهیه نسخه اولیه مقاله بوده است. نویسنده دوم در نقش نویسنده مسئول، نظارت بر تمام مراحل اجرای پژوهش، تحلیل‌ها، بازبینی علمی و ویرایش نهایی مقاله را داشته، همچنین مکاتبات علمی و فرآیند انتشار را تنظیم نموده است. نویسندگان سوم و چهارم در تدوین طرح اولیه، جمع‌آوری و بررسی داده‌ها و همکاری در تنظیم نسخه‌های نهایی مقاله، نقش ایفا کرده‌اند.

تعارض منافع

نویسندگان این مقاله هیچ تضاد منافی را اعلام نکردند.

سپاسگزاری

نویسندگان از پاسخ‌دهندگان به خاطر وقت گذاشتن برای حمایت از این پروژه تشکر می‌کنند. همچنین از تیم مترجمان برای مراحل ترجمه و استادان برای بررسی نسخه‌های ترجمه و همچنین مدیران مدارس برای همکاری در پخش پرسشنامه‌ها سپاسگزارند. این مقاله بدون دریافت کمک مالی انجام شده است.

References

- Aazami, Y., Khanjani, M., & Sader M. M. (2017). Confirmatory Factor Structure of Depression, Anxiety and Stress Scale in Students. *J Mazandaran Univ Med Sci*, 27 (154), 94-106. [In Persian].
- Alexandrov, A., Lilly, B., & Babakus, E. (2013). The effects of social- and self-motives on the intentions to share positive and negative word of mouth. *Journal of the Academy of Marketing Science*, 41(5), 531-546.
- Álvarez-García, D., Barreiro-Collazo, A., Núñez, J. C., & Dobarro, A. (2016). Validity and Reliability of the Cyber-aggression Questionnaire for Adolescents (CYBA). *Eur. J. Psychol. Appl. L* 8, 69-77.
- Antoniadou, N., Kokkinos, C. M., & Markos, A. (2016). Development, construct validation and measurement invariance of the Greek cyber-bullying/victimization experiences questionnaire (CBVEQ-G). *Computers in Human Behavior*, 65, 380-390.
- Arbuckle, J. L., & Wothke, W. (2006). AMOS user's guide 7.0. *Spring House*, PA: AMOS Development Corporation.

- Areepattamannil, S., & Khine, M. S. (2017). Early adolescents' use of information and communication technologies (ICTs) for social communication in 20 countries: Examining the roles of ICT-related behavioral and motivational characteristics. *Comput. Hum. Behav.* 73, 263–272.
- Basharpour, S., & Zardi, B. (2019). Psychometric Properties of Cyber-Bullying/Victimization Experiences Questionnaire (CBVEQ) in Students. *Journal of School Psychology*, 8(1), 43-57. [In Persian].
- Bertolotti, T., & Magnani, L. (2013). A philosophical and evolutionary approach to cyber-bullying: social networks and the disruption of sub-moralities. *Ethics Inf. Technol.* 15, 285–299.
- Bicen, H., & Arnavut, A. (2015). Determining the effects of technological tool use habits on social lives. *Computers in Human Behavior*, 48, 457–462.
- Caivano, O., & Talwar, V. (2023). Using Social Presence Theory to Understand and Reduce the Transmission of Cybergossip Among Adolescents. *Merrill-Palmer Quarterly* 69(2), 119-138.
- Caplan, S. E. (2010). Theory and measurement of generalized problematic internet use: A two-step approach. *Computers in Human Behavior*, 26(5), 1089–1097.
- Casale, S., Tella, L., & Fioravanti, G. (2013). Preference for online social interactions among young people: Direct and indirect effects of emotional intelligence. *Personality and Individual Differences*, 54(4), 524–529.
- Cebollero-Salinas, A., Cano-Escoriaza, J., & Orejudo, S. (2022). Are emotional e-competencies a protective factor against habitual digital behaviors (media multitasking, cybergossip, phubbing) in Spanish students of secondary education? *Computers & Education*, 181, 104464.
- Cebollero-Salinas, A., Orejudo, S., & Cano-Escoriaza, J. (2024). Cybergossip in adolescence: Its relationship with social competency, empathy, emotions in online communication and socio-emotional e-competencies by gender and age. *Cyberpsychology: Journal of Psychosocial Research on Cyberspace*, 18(2), Article 2.
- Coyne, S. M., Swit, C., Stockdale, L., & Summers, K. (2020). The growth of gossip: Socialization of relational aggression from adolescence to emerging adulthood. *Aggressive Behavior*, 46(6), 535-546.
- Del Rey, R., Casas, J. A., Ortega-Ruiz, R., Schultze-Krumbholz, A., Scheithauer, H., Smith, P., et al. (2015). Structural validation and cross-cultural robustness of the European Cyberbullying Intervention Project Questionnaire. *Comput. Hum. Behav.* 50, 141–147.
- Falla, D., Ortega-Ruiz, R., & Romera, E. M. (2021). Mechanisms of Moral Disengagement in the Transition from Cybergossip to Cyberaggression: A Longitudinal Study. *Int J Environ Res Public Health*, 18(3).

- Gabriels, K., & De Backer, C. J. S. (2016). Virtual gossip: How gossip regulates moral life in virtual worlds. *Computers in Human Behavior*, 63, 683-693.
- García-Fernández, C. M., Moreno-Moya, M., Ortega-Ruiz, R., & Romera, E. M. (2022). Adolescent Involvement in Cybergossip: Influence on Social Adjustment, Bullying and Cyberbullying. *The Spanish Journal of Psychology*, 25, e6, Article e6.
- Ghasemishall, M., radfar, M., & Mohseni, R. A. (2022). Sociological analysis and explanation of the effect of using cyberspace (Telegram and Instagram) on the trend of modern lifestyle of Shahriar girls (study among Shahriar high school female students). *Journal Of Iranian Social Development Studies (JISDS)*, 14(1), 51-68. [In Persian].
- Hooper, D., Coughlan, J., & Mullen, M. (2008). Structural equation modelling: Guidelines for determining model fit. *Electronic Journal of Business Research Methods*, 6(1), 53-60.
- Jabbari, R., Zandi, Z., Rahmati, S., & Mato, S. (2022). Psychometric Properties of the Cyber-aggression Questionnaire for Adolescents (CYBA). *Rooyesh. 11*(4), 25-38. [In Persian].
- Kowalski, R. M., Limber, S. P., & McCord, A. (2019). A developmental approach to cyberbullying: Prevalence and protective factors. *Aggression and Violent Behavior*, 45, 20-32.
- Lee, S. (2015). Analyzing negative SNS behaviors of elementary and middle school students in Korea. *Computers in Human Behavior*, 43, 15-27.
- Lopez-Pradas, ' I. C., Romera, E. M., Casas, J. A., & Ortega-Ruiz, R. (2017). Cybergossip and cyberbullying during primary school years. *Psicologia Educativa*, 23(2), 73-80.
- Lovibond, P. F; & Lovibond, S. H (1995). The structure of negative emotional states: Comparison of the Depression Anxiety Stress Scales (DASS) with the Beck Depression and Anxiety Inventories. *Behaviour Research and Therapy*, 33(3), 335-343.
- Marín-López, I., Zych, I., Ortega-Ruiz, R., Hunter, S. C., & Llorent, V. J. (2020). Relations among online emotional content use, social and emotional competencies and cyberbullying. *Children and Youth Services Review*, 108, Article 104647.
- Oberst, U., Wegmann, E., Stodt, B., Brand, M., & Chamarro, A. (2017). Negative consequences from heavy social networking in adolescents: The mediating role of fear of missing out. *Journal of Adolescence*, 55(February), 51-60.
- Perry, D. G., & Pauletti, R. E. (2011). Gender and adolescent development. *J. Res. Adolesc.* 21, 61-74.

- Rey, L., Quintana-Orts, C., M'érída-Lopez, ' S., & Extremera, N. (2018). Emotional intelligence and peer cybervictimisation in adolescents: Gender as moderator. *Comunicar*, 26(56), 9–18.
- Roblyer, M. D., & Doering, A. H. (2010). *Integrating Educational Technology Into Teaching*. Allyn and Bacon.
- Romera, E. M., Herrera-Lopez, ' M., Casas, J. A., Ruiz, R. O., & Del Rey, R. (2018). How much do adolescents cybergossip? Scale development and validation in Spain and Colombia. *Frontiers in Psychology*, 9(FEB), 1–10.
- Saedi, A., & Rahmati, S. (2024). Examining the Psychometric Properties of the European Cyberbullying Intervention Project Questionnaire in Iranian Adolescents. *J Health Syst Res*. 20 (1), 39-47.
- Salehan, M., & Negahban, A. (2013). Social networking on smartphones: When mobile phones become addictive. *Computers in Human Behavior*, 29(6), 2632–2639.
- Taber, K. S. (2018). The use of Cronbach's alpha when developing and reporting research instruments in science education. *Research in Science Education* 48(6):1273–1296.
- Taheri, M., Tajali, P., & Shahriari Ahmadi., M. (2023). Psychometric Properties of the Empathy Questionnaire for Children and Adolescents - Revised (EmQue-CA-R). *Applied Psychology*, 17(1), 191-171. [In Persian].
- Throuvala, M. A., Griffiths, M. D., Rennoldson, M., & Kuss, D. J. (2019). Motivational processes and dysfunctional mechanisms of social media use among adolescents: A qualitative focus group study. *Computers in Human Behavior*, 93, 164–175.
- Vosough, M., sadeghi., M, & Rashidpour., A. (2022). Designing an Islamic-Iranian Cultural Lifestyle Model Based on Virtual Space. *Sociology of Education*, 11(1), 55-70. [In Persian].
- Wu, J., Balliet, D., & Van Lange, P. A. (2016). Reputation management: why and how gossip enhances generosity. *Evol. Hum. Behav.* 37, 193–201.

پیوست

پیوست ۱. پرسشنامه شایعه‌پراکنی سایبری - نوجوان (CGQ-A)

ردیف	سؤال	هرگز	به ندرت	متوسط	تقریباً	همیشه
------	------	------	---------	-------	---------	-------

- ۱ در مورد سایر دوستان یا همکلاسی‌هایم
نظراتی داده‌ام تا بتوانم وارد گروهی در
شبکه‌های اجتماعی یا واتساپ شوم.

- ۲ در مورد دیگران در شبکه‌های اجتماعی
یا واتساپ حرف می‌زنم چون باعث
می‌شود به گروه دوستانم احساس
نزدیکی بکنم.
- ۳ در شبکه‌های اجتماعی یا واتساپ در
مورد یک همکلاسی یا دوستی
حرف‌هایی زده‌ام تا نظر گروه را در مورد
او تغییر دهم.
- ۴ وقتی از دست یک همکلاسی یا دوستم
عصبانی هستم، در شبکه‌های اجتماعی
یا واتساپ در مورد آن صحبت می‌کنم.
- ۵ در شبکه‌های اجتماعی یا واتساپ بدون
اینکه متوجه باشم در مورد شخص
دیگری حرف‌هایی زده‌ام که واقعیت
ندارند.
- ۶ راز یک همکلاسی را در شبکه‌های
اجتماعی یا واتساپ با دیگران به اشتراک
گذاشته‌ام.
- ۷ از شبکه‌های اجتماعی یا واتساپ برای به
اشتراک گذاشتن داستان‌هایی که در
مورد دیگران می‌شنوم با دوستانم
استفاده می‌کنم.
- ۸ وقتی کسی در گروهم کار بدی انجام
می‌دهد، از طریق شبکه‌های اجتماعی یا
واتساپ به بقیه همکلاسی‌هایم می‌گویم
تا از آن مطلع شوند.
- ۹ در شبکه‌های اجتماعی یا واتساپ برای
سرگرمی با دوستانم در مورد اتفاقاتی که
بر سایر همکلاسی‌ها می‌گذرد صحبت
می‌کنم.